

IFRS 9 – Finanční nástroje

Klasifikace a oceňování finančních aktiv a finančních dluhů

doc. Ing. Vladimír Zelenka, Ph.D.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Podnikatelský model řízení finančních aktiv

- IFRS vychází koncepčně z toho, jaký podnikatelský záměr má s určitými aktivy (podnikatelský model řízení aktiv) účetní jednotka.
- Tomuto modelu odpovídají principy oceňování jednotlivých kategorií aktiv.
- Kritériem odlišujícím jednotlivé modely řízení aktiv je, jakým způsobem účetní jednotka řídí svá FA ve vztahu k tvorbě CF:
  - a) získávat smluvní CF,
  - b) CF z prodeje FA,
  - c) obojí.

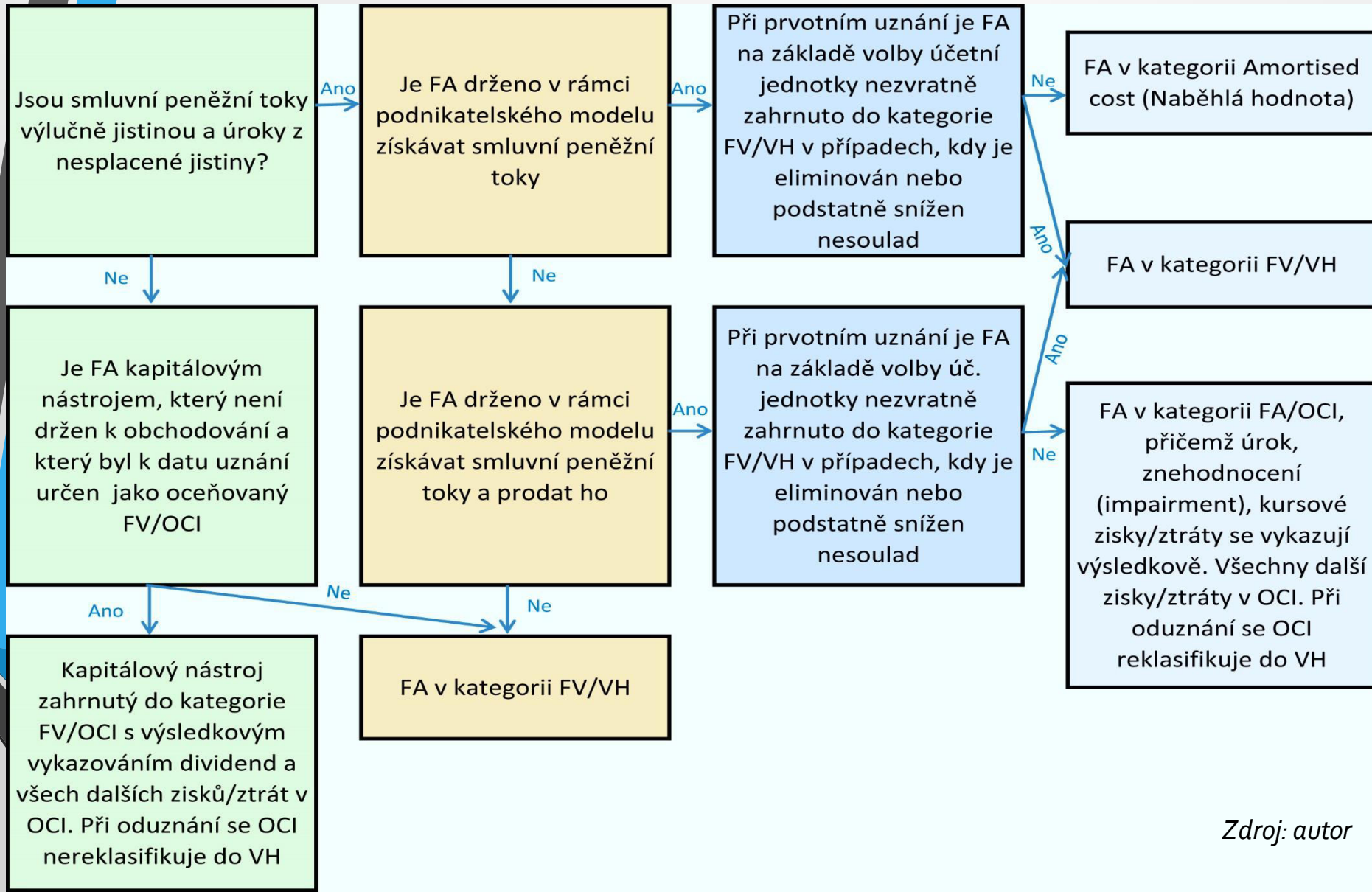
Způsob ocenění finančního aktiva podle podnikatelských modelů (PM) řízení finančních aktiv

- **AMORTIZED COST – PM** „Získávat smluvní CF“
- **FV/OCI - PM** „Obojí“, tj. získávat smluvní CF z FA a prodej FA;
  - u dluhových nástrojů změna amortised cost do P/L,
  - u kapitálových nástrojů volba účetní jednotkou;
- **FV/PL –** „Jakýkoli jiný“ PM (zahrnuje rovněž i FA k obchodování).

Charakteristiky smluvních CF

- Smluvní CF jsou peněžní toky, které plynou z parametrů daných finančnímu nástroji při jeho vydání (např. smluvená výplata kupónu, částka za zpětný odkup apod.).
- Smluvními peněžními toky nejsou částky za nákup nebo prodej finančního nástroje na trhu.
- POUZE POKUD JSOU SMLUVNÍMI CF POUZE PLATBY JISTINY A ÚROKŮ, LZE FA OCEŇOVAT ZPŮSOBEM AMORTIZED COST NEBO FAIR VALUE PROTI OCI.

Klasifikace a oceňování finančních aktiv

Volba FV/PL

- U finančních aktiv i u finančních dluhů má účetní jednotka možnost volby ocenění fair value s výsledkovými dopady změn fair value.
- Tato volba není automaticky uplatnitelná, musejí být splněny určité požadavky, tedy musí to přispět k relevantnějším informacím díky tomu, že zejména:
  - se sníží tzv. „nesoulad (mismatch) v rozvaze“ ve vztahu k řízení rizik spjatých s finančními aktivy a finančními dluhy, a
  - jsou-li portfolia FA řízena na bázi FV a informace o těchto portfoliích poskytována vedení na bázi FV.

Reklasifikace

- Tehdy, a jen tehdy, pokud se změnil PM účetní jednotky pro řízení FA.
- Může být jakákoli kombinace mezi jednotlivými skupinami FA klasifikovanými podle způsobu ocenění.
- Musí jít o výjimečnou skutečnost.
- Jsou zvláštní požadavky na zveřejnění.

Reklasifikace - ocenění

- Ocenění při reklasifikaci je prospektivní, tj. od data reklasifikace – nepřepočítávají se předchozí výsledky
- Pokud se reklasifikuje FA na kategorii FV, je FV stanovena k datu reklasifikace a rozdíly mezi stávající účetní hodnotou a FV jdou do zisku/ztráty
- Pokud se reklasifikuje FA na kategorii AC, FV ke dni reklasifikace se považuje za novou účetní hodnotu

Finanční dluhy

- Vychází z IAS 39, tj.
- hlavní princip ocenění je AC,
- existuje však i pro finanční dluhy volba pro FV/PL.
- Reklasifikace mezi kategoriemi FD není povolena.

„Own credit“

- Řešení volatility VH v důsledku změn kreditního rizika FD, který se účetní jednotka rozhodla oceňovat FV/PL.
- Požadavek, aby změna FV FD způsobená změnou kreditního rizika účetní jednotky byla vykázána v OCI nikoli PL.

Impairment FA

- Účetní jednotka uzná „opravnou položku“ (loss allowance) na očekávané úvěrové ztráty FA.
- Pokud nedošlo k významnému zvýšení kreditního rizika od původního uznání, účetní jednotka vyčíslí opravnou položku daného nástroje částkou rovnající se 12měsíčním očekávaným úvěrovým ztrátám.
- Ke každému rozvahovému dni se vyčíslí opravná položka na očekávané úvěrové ztráty za celou dobu života FA, pokud se od původního uznání významně zvýšilo kreditní riziko daného nástroje.

Nárůst úvěrového rizika od prvotního uznání

Stadium 1
vždy od prvotního uznání
(mimo výjimek)

Stadium 2
úvěrové riziko významně vzrostlo

Stadium 3
dtto + důkaz nastalého znehodnocení

Uznání znehodnocení

12měsíční očekávané úvěrové ztráty

Celoživotní očekávané úvěrové ztráty

Celoživotní očekávané úvěrové ztráty

Úrokový výnos

Efektivní úrok z hrubé účetní hodnoty

Efektivní úrok z hrubé účetní hodnoty

Efektivní úrok z čisté účetní hodnoty

Zajišťovací účetnictví

Důvod: Nevykazovat zisky/ztráty z efektivně zajištěné pozice, které by vznikly při standardním ocenění podle pravidel IFRS 9, a nerozkolísávat tak neoprávněně výsledek hospodaření. Změny hodnoty zajišťovacího nástroje kompenzují změny hodnoty/výše zajišťované položky. Zajišťovací účetnictví představují takové metody uznávání a oceňování zajišťované pozice, které brání vykazování zisků/ztrát z efektivně zajištěné pozice.

Zajišťovací nástroje

- Deriváty oceněné FVPL, kromě některých výjimek,
- Nederivátová FA nebo FZ oceněné FVPL (kromě FZ, u nichž se změna FV vykazuje v OCI),
- Pro zajišťovací účetnictví jen smlouvy s externími stranami (tj. mimo účetní jednotku – skupinu, jednotlivou jednotku).

Zajišťovaná položka

- Vykazované aktivum nebo dluh, nevykazovaný pevný příslib, vysoce pravděpodobná předpokládaná transakce nebo čistá investice do zahraniční operace, a to jednotlivě nebo jako skupina
- Musí být spolehlivě ocenitelná.
- Musí být vysoce pravděpodobná (předpokládaná transakce).
- Pro zajišťovací účetnictví musí jít o položky externí strany (mimo skupinu, jednotlivou jednotku) (výjimka – z konsolidace ne plně vylučované pohledávky a závazky u dvou dcer, tj. ty, které mají různé funkční měny).

Zajišťovaná položka

- Zajišťovanou položkou mohou být všechny změny FV nebo CF nebo jejich komponenty:
  - pouze změny přiřaditelné určitému riziku, pokud je identifikovatelné a ocenitelné
  - jeden nebo více vybraných smluvních CF
  - nominální komponenta, tj. specifická součást částky dané položky.

Kritéria pro zajišťovací účetnictví

- Zajišťovací vztah obsahuje jen oprávněné zajišťovací nástroje a zajišťované položky
- K počátku zajištění existuje formální určení a dokumentace a cíl a strategie řízení rizika účetní jednotky pro dané zajištění

Kritéria pro zajišťovací účetnictví

- Zajišťovací vztah splňuje požadavky na efektivnost zajištění:
  - 1) existuje ekonomický vztah mezi zajišťovanou položkou a zajišťovacím nástrojem,
  - 2) dopad kreditního rizika nepřevažuje u změn, které plynou z ekonomického vztahu,
  - 3) zajišťovací poměr je stejný jako ten, který plyne z množství zajištěné položky, kterou daná účetní jednotka skutečně zajišťuje a množství zajišťovacího nástroje, který používá pro zajištění daného množství zajišťované položky.

Typy zajišťovacích vztahů

- zajištění FV - změny FV vykazovaných aktiva, dluhu, nevykazovaného pevného příslibu nebo jejich komponenty přiřaditelné konkrétnímu riziku a mající dopad na výsledek hospodaření (nebo OCI pouze u kapitálového nástroje, jehož změna FV se vykazuje proti OCI)
- zajištění CF - změn CF, přiřaditelné konkrétnímu riziku spjatému s uznaným aktivem nebo dluhem nebo vysoce pravděpodobnou předpokládanou transakcí, s dopadem na VH
- zajištění čisté investice do zahraniční operace (podle IAS 21)

Typy zajišťovacích vztahů

- Zajištění měnového rizika u pevného příslibu může být zajištěním FV nebo zajištěním CF.
- Pokud přestane splňovat požadavek na efektivnost zajištění „zajišťovací poměr“, ale cíl řízení rizik tohoto zajišťovacího vztahu trvá, je třeba provést „rebalancing“, tj. upravit zajišťovací vztah tak, aby nový zajišťovací poměr splnil kritérium efektivnosti.

„Rebalancing“

- A) Nárůst objemu zajištěné položky
Pokles objemu zajišťovacího nástroje

- B) Nárůst objemu zajišťovacího nástroje
Pokles objemu zajištěné položky

Ukončení zajišťovacího účetnictví

- Jednotka ukončí zajišťovací účetnictví prospektivně, a to jen tehdy, když zajišťovací vztah (jeho část) přestává splňovat kritéria pro zajišťovací účetnictví.

Zajištění FV

- Z/Z zajišťovacího nástroje (změna FV) se vykazují ve VH (nebo OCI v případě, že zajišťovací nástroj je kapitálový nástroj na základě volby přeceňovaný proti OCI)
- Z/Z zajišťované položky (změna FV) upravují její účetní hodnotu a vykazují se ve VH (nebo v OCI, pokud je zajišťovaná položka kapitálový nástroj na základě volby přeceňovaný proti OCI); v případě nevykazovaného pevného příslibu se změny vykážou jako specifické aktivum nebo závazek proti VH.

Zajištění FV

- Pokud je zajišťovanou položkou pevný příslib nabýt nefinanční aktivum nebo převzít nefinanční závazek, původní účetní hodnota takové nefinanční položky zahrnuje kumulativní změny FV zajišťované položky, která byla uznána jako rozvahová položka.

Zajištění FV

- Pokud je zajištěnou položkou FN oceňovaný AC, pak se každá úprava účetní hodnoty z důvodu změn FV bude amortizovat do VH na základě přepočtené EIR k datu, kdy amortizace začala.

Zajištění CF

- Specifická položka ve vlastním kapitálu (cash flow hedge reserve, CFHR) je nižší z:
  - a) kumulativních Z/Z (změn FV) zajišťovacího nástroje od počátku zajištění a
  - b) kumulativních změn FV (PV) zajišťované položky
- Část zisku/ztráty zajišťovacího nástroje, která představuje efektivní zajištění (tj. změna CFHR) se vykáže v OCI
- Zbývající Z/Z zajišťovacího nástroje (nebo každý Z/Z k dorovnání CFHR) je neefektivní zajištění a vykáže se jako VH (P/L)

Zajištění CF

Kumulovaná položka CFHR se účtuje:

- a) pokud zajištění očekávané transakce vyústí v uznání nefinančního aktiva nebo závazku, jednotka částku převede do pořizovacích nákladů nebo jiné účetní hodnoty tohoto aktiva nebo závazku. Nejde o reklasifikaci dle IAS 1 a neovlivní to OCI.
- b) pro jiná zajištění CF je částka reklasifikována z CFHR do P/L v období, během něhož zajišťované očekávané CF budou mít dopad na P/L.
- c) pokud je tato částka ztrátou, a jednotka neočekává, že by se mohla zpětně získat v jednom nebo více obdobích, je do P/L reklasifikována ta částka, u níž se očekává, že nebude zpětně získána.

Zajištění CF

Pokud končí zajištění CF:

- a) Pokud se stále čeká na očekávané CF, zůstává částka v CFHR, dokud k nim nedojde. (Pak se pokračuje dle b) předchozí stránky.)
- b) Pokud se dále nepředpokládá, že k CF dojde, částka CFHR se reklasifikuje do P/L

Ocenění FA a FD k datu prvotního uznání

- Fair value,

případně

- FV +/- transakční náklady u FA/FD
oceňovaných jinak než FV/PL.